

Svar på Remiss av SOU 2026:32 – Att säga ja!

Karlskrona kommun är mycket positiv till utredningens sätt att ta sig an behovet av att stärka kommunernas förutsättningar att säga ja till investeringar som bidrar till sysselsättning, innovation och klimatomställning.

Karlskrona kommun anser att utredningens förhållningssätt under arbetets gång i att involvera och hämta kunskap från berörda parter har gjorts på ett föredömligt sätt där Karlskrona kommun tagit stor del. Utredningen har på ett tydligt sätt träffat de utmaningar en kommun, så som Karlskrona, stått inför och som kan bli avgörande för huruvida en kommun vågar säga ja eller inte!

Flera delar av det som lyfts fram i utredning är konsekvenser som vi som kommun redan upplevt under vår industriella tillväxtresa. På några ställen ser vi att vi inte haft förutsättningar att möta fullt ut men att de förslag och metoder som lyfts i utredning absolut skulle ge oss en knuff i rätt rikt och därtill lite råg i ryggen i vårt framtida beslutsfattande.

Karlskrona kommun samtycker i alla dess delar, dessa förslag är ett paket av en helhet som tillsammans skapar förutsättningar. Vi tycker att alla förslag är bra, men för oss är det möjligen några som skulle göra större skillnad än andra. Vi kan även tycka att föreslagna nivåer i ekonomiska termer och procentuella andelar är redovisade och föreslagna i underkant. Vi vet att det behövs än mer stimuli och riskdelning i relation till den offentliga organisationens åtagande.

Karlskrona kommun vill särskilt trycka på

1. att de föreslagna ramarna/ersättningsnivåerna är väldigt låga.
2. att det är helheten som dessa förslag medför som ger verklig effekt, inte de enskilda delarna.
3. att infrastrukturförslaget måste omfatta även kommunala vägar, det kommunala huvudmannaskapet.

(Längre ner följer en redovisning över Karlskrona kommuns synpunkter i sin helhet).

Vi kan se att det finns en del kraftfulla verktyg som legat utanför utrednings avgränsningar, där det måste sägas att i detta avseende så har utredaren lyckat mycket väl utifrån givna förutsättningar.

Karlskrona ser utredningen som positiv och oerhört viktig, kanske avgörande, för både det kommunala välfärdsuppdraget och Sveriges konkurrenskraft. Vi

ser fram mot ett nationellt positivt beslut som möter den väg som utredningen stakat ut där vi som kommun även ser fram emot en viss retroaktivitet i beslutet.

Allmänna synpunkter

Karlskrona kommun är positiv till utredningens ambition att stärka kommunernas förutsättningar att säga ja till investeringar som bidrar till sysselsättning, innovation och klimatomställning. Särskilt välkomnas förslagen om statlig rådgivningsfunktion, riktade statsbidrag samt åtgärder för att minska kommunernas ekonomiska riskexponering.

Det är positivt att utredningen identifierar att kommunernas utmaningar är mångfacetterade och därför föreslår en bred palett av åtgärder. Vi behöver flera åtgärder samtidigt. Karlskrona kommun vill dock betona att det från ett kommunalt näringslivsperspektiv är viktigt att åtgärderna genomförs skyndsamt. Flera av förslagen svarar mot behov som finns redan idag. Det är därför av vikt att genomförbara delar av förslagen införs omgående utan ytterligare långa utredningsprocesser.

Karlskrona kommun förordar att förslagen också ska gälla retroaktivt för de risker och satsningar som dessa kommuner redan påbörjat och/eller genomfört. Det är viktigt att de kommuner som redan tagit risker och verkställt mottagandet av stora etableringar också kompenseras.

Karlskrona kommun befinner sig i en region med stark utveckling inom försvarsindustri, marin verksamhet, energiomställning, teknikföretag och högteknologisk produktion. Även om kommunen inte alltid omfattas av de allra största industriinvesteringarna kan etableringar och expansioner få betydande konsekvenser för markförsörjning, samhällsplanering och bostadsförsörjning.

Det är viktigt för Karlskrona kommun att statliga stödmodeller utformas så att strategiskt viktiga investeringar omfattas av stöden. Detta stärker Sveriges samlade konkurrenskraft och bidrar till en geografiskt balanserad tillväxt.

För Karlskrona kommuns del är det också viktigt att stöd och satsningar går hand i hand med Försvarsmaktens och totalförsvarets behov, då det finns beroenden och synergier att beakta vid flertalet etableringar och nödvändiga infrastrukturåtgärder. Det kan inte vara enbart ett kommunalt intresse att näringslivet och för nationen viktiga verksamheter kan etableras och utvecklas.

Ekonomiska synpunkter

Utredningen beskriver rätt problem – men riskdelningen är sannolikt otillräcklig.

Utredningens grundanalys är stark: Kommunerna måste ofta ta stora initiala kostnader för markberedning, VA, infrastruktur, bostäder, planarbete och välfärd långt innan skatteintäkterna kommer. Samtidigt finns risken att etableringen inte får den omfattning som utlovats. För Karlskrona är detta högst relevant. Vi har erfarenhet av större etableringar och försvarssatsningar där investeringarna i kommunal kapacitet ofta behöver ske flera år före intäkterna.

Karlskrona kommun vill poängtera att utredningen identifierar problemet korrekt men underskattar kommunernas finansiella exponering. Staten bör ta ett större ansvar för riskdelning vid investeringar som genomförs i nationellt intresse.

Incitamentspeng på 200–250 mnkr nationellt framstår som för liten

Utredningen föreslår en nationell ram på 200–250 mnkr under fem år för kommunala åtgärder kring etableringar. Ur ett kommunalt finansperspektiv är detta sannolikt den svagaste delen av förslaget.

För en enskild större etableringskommun kan kostnader för till exempel exploatering, VA-utbyggnad, planarbete, skolor och förskolor, kollektivtrafik m.m. uppgå till ett betydligt större belopp än vad ett möjligt bidrag skulle täcka.

Karlskrona kommun anser att statsbidraget bör dimensioneras utifrån faktisk investeringsvolym och kommunens ekonomiska exponering snarare än genom en begränsad nationell budgetram.

Kreditgaranti avvisas för snabbt

Utredningen avfärdar en kommunal kreditgarantimodell som olämplig. Märkligt eftersom risken för kommunsektorn i stor utsträckning handlar om upplåningskapacitet, ränterisk och investeringstidpunkt snarare än direkta driftförluster. En garanti- eller medfinansieringsmodell hade kunnat minska kommunernas finansiella risk mer effektivt än relativt små riktade bidrag.

Karlskrona kommun anser att Kommunsektorn bör erbjudas finansiella riskdelningsinstrument som minskar effekten på soliditet, självfinansieringsgrad och upplåningsbehov.

Infrastrukturförslaget är positivt men underdimensionerat

Utredningen föreslår en tillväxtpott på 100 mnkr per år för transportinfrastruktur. För många kommuner är dock infrastruktur den absolut största ekonomiska risken. I Karlskronas fall är exempelvis kopplingen mellan industriutveckling, hamn, väg- och järnvägskapacitet, energiförsörjning avgörande. 100 mnkr nationellt är mycket begränsat jämfört med de investeringar som ofta krävs.

Karlskrona kommun anser att Tillväxtpotten bör vara betydligt större och kopplas till nationellt strategiska investeringar.

Staten bör ta större ansvar när etableringen sker i nationellt intresse

Detta är en principiellt viktig fråga. Utredningen konstaterar att etableringarna är viktiga för svensk konkurrenskraft, klimatomställningen och nationell ekonomi men föreslår ändå att huvuddelen av risken ska ligga kvar hos kommunen.

Karlskronas viktigaste ekonomiska budskap:

1. Utredningen beskriver problemet väl men underskattar kommunernas finansiella risk.
2. Föreslagna statliga stöd är positiva men otillräckliga i förhållande till de investeringar som större etableringar kräver.
3. När etableringar sker i nationellt intresse bör staten ta en betydligt större del av den ekonomiska risken genom långsiktiga finansierings- och utjämningslösningar.

Miljömässiga synpunkter

Utredningens koppling till att kraftigt minska utsläppen under de kommande åren är positiv. Det behövs etableringar och investeringar som bidrar till omställningen för att den ska kunna genomföras snabbare och mer effektivt.

Ur ett miljöperspektiv är det särskilt viktigt att etableringar planerar energi-, elnäts-, transport- och infrastrukturfrågor samordnat från ett tidigt skede.

Det hade varit positivt med ett tydligare fokus i utredningen på hur etableringar kan bidra till långsiktiga nyttor för kommunen utöver arbetstillfällen och skatteintäkter, så som möjligheter att stärka energisystemet (elfrågan berörs inte alls; energitillgång och energipris är viktigt för etableringar), ta tillvara restvärme och använda infrastruktur mer effektivt. Det är sådant som bör uppmärksammas eftersom det kan öka både klimatnyttan och den lokala samhällsnyttan av stora investeringar.

Synpunkter på de fem områden som lyfts i förslaget:

1. Investeringsfrämjande

Karlskrona kommun ser positivt på förslaget om en nationell rådgivningsfunktion för kommuner. Allmän rådgivning är dock för passivt. Det behövs också ett statligt ansvar för samordning.

För Karlskrona är det särskilt viktigt att man ges tillgång till specialistkompetens som kan vara svår att upprätthålla lokalt. Funktionen bör vara lättillgänglig, ha mandat att samordna statliga aktörer och kunna ge stöd genom hela etableringsprocessen

2. Stöd och rådgivning från statens sida

Karlskrona kommun delar utredningens bedömning att Business Sweden är den mest lämpliga aktören att ansvara för den nationella rådgivningsfunktionen. För att funktionen ska ge önskad effekt är det viktigt att uppdraget permanentas, tydligt ägs, leds och koordineras av Business Sweden på nationell nivå. Kommunerna behöver en tydlig nationell ingång med mandat att samla och samordna berörda statliga aktörer och ge stöd genom hela etableringsprocessen.

Ansvars- och rollfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå bör vara tydlig för att undvika otydlighet, dubbla strukturer och fragmenterade stödsatser.

När det gäller specifik rådgivning till den enskilda kommunen är det viktigt att det rådgivande organet har resurser och kapacitet att sätta sig in i kommunens specifika förutsättningar och behov för att ge adekvat rådgivning, exempelvis i frågor som rör bostadsförsörjning.

3. Allmän ekonomisk riskavlastning

Utöver vad som lyfts i ovan avsnitt om ekonomiska synpunkter vill Karlskrona kommun tillägga följande.

Gällande statsbidrag till kommuner för åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner ställer sig Karlskrona kommun positiv till utredningens förslag till riktade statsbidrag som kan användas för kommunala åtgärder kopplade till större etableringar. Incitamentspengen måste dock komma i ett tidigt skede i processen.

Kommunens erfarenhet är att investeringar i industrimark, vägar, VA-anläggningar, detaljplanering och markförvärv ofta måste genomföras i ett tidigt skede. Dessa investeringar innebär betydande ekonomiska åtaganden innan investeringen är säkerställd.

Ramen på 200–250 Mkr under fem år är alldeles för begränsad för att få avgörande betydelse. Stödet behöver höjas då investeringarna i infrastruktur, byggnation m.m. ofta vida överskrider ett sådant belopp. Exempel från Karlskrona kommun är att tillväxten inom den marina sektorn bidrar till krav på ombyggnad i infrastrukturen (vägar, kajer, broar osv) till ett belopp på ca 5-6 Mdr kr.

Man bör också beakta att kommunen får belastningar i ökade utsläpp, större underhållsansvar på infrastruktur med mera, vid etableringar, medan intäkten till kommunen enbart sker via skatteintäkter för de som är skrivna i kommunen.

Karlskrona kommun anser att:

- bidragen måste vara förutsägbara och långsiktiga,
- kriterierna måste vara tydliga och transparenta,
- även strategiska förberedelseåtgärder bör vara stödberättigade,
- bidragen ska ge viss kompensation för ökade kostnader för underhåll och miljöbelastning.

Utöver det vill Karlskrona kommun också påtala att vad gäller infrastruktur är möjligheten att hantera etableringsrelaterade åtgärder snabbare och mer samordnat än inom ordinarie nationell och regional infrastrukturplanering viktig för kommunernas möjlighet att säga ja till större etableringar. Samtidigt är det viktigt att fokus inte enbart ligger på tillgången till särskilda ekonomiska medel. Det är även viktigt att det skapas en tydlig och snabb process hos staten, framför allt Trafikverket, för att utreda, planera, finansiera och

genomföra nödvändiga infrastrukturåtgärder. Företagens investeringsbeslut och expansioner kan ske betydligt snabbare än dagens statliga infrastrukturplanering.

4. Behov av insatser inom vissa sakområden

Tillväxtpott och transportinfrastruktur

Det är särskilt bra att utredningen uppmärksammar att dagens ordinarie processer för planering och finansiering av transportinfrastruktur inte alltid är anpassade till den tidslogik som gäller vid stora företagsetableringar och expansioner. Förslaget om en särskild tillväxtpott för transportinfrastruktur är därför positivt.

Staten bör dock också ta ett tydligare ansvar för statlig och kommunal transportinfrastruktur när en etablering bedöms vara av nationell betydelse. Även kommunala vägar måste omfattas. Kommunen tar redan en betydande ekonomisk och organisatorisk risk genom bland annat fysisk planering, VA, bostadsförsörjning och samhällsservice.

Idag är det en stor utmaning att den ekonomiska (och fysiska) planeringen för utbyggnad av statlig/nationell infrastruktur inte är anpassad för den snabba utveckling som kan ske i en tillväxtkommun. Den föreslagna tillväxtpotten till infrastrukturinvesteringar är därför i grunden mycket välkommen.

Tillväxtpotten är således ett bra verktyg, men bör vara tillräckligt stor och flexibel för att kunna hantera även mer omfattande åtgärder. Stora etableringar kan innebära behov som går utöver mindre trimningsåtgärder och exempelvis kräva större kapacitetsförstärkningar i väg- eller järnvägssystemet. Det är också viktigt att särskilda medel för etableringar tillförs utöver ordinarie nationella och regionala planramar. Nya etableringar av nationell betydelse bör inte finansieras genom att redan identifierade regionala infrastrukturbehov skjuts på framtiden.

Ett viktigt komplement vore att formalisera ett särskilt etableringsspar för transportinfrastruktur. Vid större etableringar bör kommunen, Trafikverket, regionen och andra berörda aktörer tidigt kunna arbeta gemensamt med en samlad transport- och genomförandeplan. Den bör tydliggöra transportbehov, möjliga åtgärder, ansvarsfördelning, finansiering och tidplan samt skapa möjlighet till snabbare statliga beslut.

Bedömningen av transportbehov bör göras ur ett regionalt och funktionellt perspektiv snarare än enbart utifrån etableringskommunens geografiska gränser. Stora etableringar påverkar ofta arbetsmarknad och pendling i flera kommuner och ibland över länsgränser. Statliga stöd och infrastrukturåtgärder bör därför kunna riktas till hela det transportsystem som påverkas av etableringen.

Det är viktigt med ett tydligt statligt ansvar för investeringar av nationellt intresse. Kommunen vill särskilt framhålla att investeringar i hamnar, järnväg, väganslutningar och energiinfrastruktur i många fall har ett nationellt värde och därför inte bör belasta enskilda kommuner i oproportionerligt hög grad.

Sammanfattningsvis är Karlskrona kommun positiv till utredningens inriktning kopplat till transportinfrastruktur, men vill framhålla behovet av ett starkare statligt ansvar, att kommunala vägar ska omfattas, tillräcklig och additionell finansiering samt snabbare och mer flexibla processer för planering och genomförande av transportinfrastruktur.

Hyresförlustgaranti och bostadsförsörjning

Tillgängliga hyresrätter bedöms vara en viktig faktor för att lösa bostadsbehovet i tillväxtkommuner. Ett stöd i form av hyresförlustgarantier för byggande av hyresrätter är därför positivt, särskilt när det under senare år visat sig svårt att få lönsamhet i byggandet. Detta kan ses som ett skyddsnät så att fler aktörer vågar starta byggprojekt. Det kommer givetvis vara viktigt att bostäderna byggs i rätt lägen och med rätt utformning. Här sitter kommunerna på viktig information som bör vara avgörande för vilka aktörer som ska beviljas stöd. Det är även viktigt att kommunala bostadsbolag tydligt involveras.

Brist på bostäder kan försvåra rekrytering och tillväxt samtidigt som kommunen riskerar överkapacitet om etableringens omfattning förändras. Den föreslagna hyresförlustgarantin bedöms kunna minska risken för fastighetsägare och bidra till att nödvändiga bostadsprojekt genomförs.

Vidare bör stödet i form av hyresförlustgarantier kompletteras med andra insatser, exempelvis fortsatta satsningar från aktörer såsom Norrlandsfonden (för att hitta finansieringslösningar). Det är också viktigt att dialog sker med näringslivet/verksamheterna för att kunna möta behovet och arbeta med t.ex. blockförhyrningar och liknande upplägg.

Karlskrona kommunen ser det också som fortsatt viktigt att satsa på att förenkla processer kring bostadsbyggandet (inte minst de svårhanterliga krav

som ställs på plan- och byggprocesserna när det gäller hantering av klimatfrågor, artskydd osv). Man behöver här också uppmärksamma behoven av att samordna Trafikverkets planeringsprocess med den kommunala.

5. Åtgärder kopplade till kompetensförsörjning

Karlskrona kommun ser särskilt positivt på att utredningen tydligt identifierar bosättning som en framgångsfaktor. För kommunen är det avgörande att de personer som anställs till följd av etableringar och expansioner också väljer att bosätta sig i kommunen. Därför är det positivt att förslagen premierar inflyttning och bosättning snarare än ökad pendling.

Räntebidrag och flyttningsbidrag

Karlskrona kommun ser positivt på de förslag som kan stärka arbetskraftens geografiska rörlighet och underlätta inflyttning till orter där nya arbetstillfällen skapas. Utredningens förslag om räntebidrag, nedskrivning av studieskulder och flyttningsbidrag kan bidra till att minska etableringars kompetensförsörjningsutmaningar och ses som något positivt som kan bidra till kompetensförsörjning och tillväxt.

En invändning är dock att om flyttningsbidraget endast omfattar den som är eller riskerar att bli arbetslös missar man möjligheten att påverka arbetsmarknadens rörlighet inom specifika kompetenssektorer som behöver lockas till kommunen i form av redan yrkesverksamma som ska lockas att byta arbete.

Kommunen vill framhålla att effekterna noggrant bör följas upp så att stöden når de grupper som är avgörande för företagens kompetensförsörjning.

Det är också positivt att stöd ges i form av räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner. Det räntebidrag till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner som föreslås ligger dock mycket lågt, så frågan är om det inkom i realiteten skulle bidra till att en person/familj faktiskt flyttar.

Utifrån utredningen ska bidraget uppgå till 5 % av räntekostnaderna, dock högst 500 kr per månad. Utifrån den beräkningen, om 5 % är 500 kr, uppnås detta maximala bidrag endast av den som har 10 000 kr i ränta varje månad.

För 10 000 kr i ränta/mån utifrån ett idag angiven låneränta på SBAB om 3,15 % behövs ett lån på straxt under 4 miljoner kr. Frågan är om värdet av dessa 500 kr/mån är tillräckligt stort för att den som har möjlighet att få lån om 4 miljoner kr skulle påverkas att faktiskt flytta.

Yrkesvux

Det är positivt med extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux, vilket blir ett bra tillskott för genomförande av industriutbildningar som motsvarar branschens behov av kompetens, utifrån vad som tidigare lyfts i yrkesvuxutredningen.